

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หอมหัวใหญ่จัดว่าเป็นพืชผักเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของประเทศไทย เนื่องจากเป็นพืชที่มีคุณค่าทางอาหารสูงใช้บริโภคสด โดยผู้บริโภคส่วนใหญ่จะนำหอมหัวใหญ่มาประกอบอาหาร อาทิ เช่น ยำต่างๆ ข้าวผัด สลัด ไข่เจียว ซุปหรือสตูต่างๆ ซึ่งถ้ารับประทานแบบสดๆ จะมีรสชาติกรอบ เคี้ยวอร่อย แต่ถ้านำไปปรุงอาหารหรือถูกความร้อนก็จะมีรสชาติหวานและยังมีการนำหอมหัวใหญ่มาแปรรูปในโรงงานอุตสาหกรรม ได้แก่ อบแห้ง ดองน้ำส้ม และใช้เป็นส่วนประกอบในปลากระป๋อง เป็นต้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2535)

นอกจากจะใช้ประกอบอาหารแล้ว หอมหัวใหญ่ยังมีสรรพคุณที่ใช้เป็นยารักษาโรคต่างๆ เช่น แก้หวัด คัดจมูก ลดไขมันในเส้นเลือด แก้ลมพิษ แก้อาการอักเสบ ถ้ารับประทานหอมหัวใหญ่วันละครึ่งหัวทุกวันติดต่อกันอย่างน้อย 2 เดือนจะช่วยลดอาการของโรคหัวใจและหลอดเลือดได้ และยังใช้ทาภายนอกฆ่าเชื้อโรคได้อีกด้วย จากประโยชน์ดังกล่าวหอมหัวใหญ่จึงเป็นพืชที่สามารถทำรายได้ให้กับเกษตรกรโดยหอมหัวใหญ่เป็นสินค้าเกษตรส่งออกของประเทศไทยที่สำคัญมากอีกชนิดหนึ่ง ในปี 2541 ได้มีการส่งออกหอมหัวใหญ่ในรูปแบบหอมหัวใหญ่สดหรือแช่เย็นและผลิตภัณฑ์หอมหัวใหญ่แปรรูปในปริมาณสูงถึง 5,116 ตันหรือคิดเป็นมูลค่า 102.6 ล้านบาท เทียบกับปี 2540 ที่ส่งออกได้ 4,160 ตัน คิดเป็นมูลค่า 52.98 ล้านบาท ปริมาณและมูลค่าส่งออกที่เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 22.98 และ 93.96 ตามลำดับ ตลาดส่งออกของไทยที่สำคัญคือประเทศญี่ปุ่น ซึ่งนำเข้าจากประเทศไทยประมาณร้อยละ 85 ของการส่งออกทั้งหมด และการส่งออกหอมหัวใหญ่ในปี 2542 พบว่า นอกจากญี่ปุ่นซึ่งเป็นผู้ซื้อรายใหญ่แล้ว ยังมีประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์และอีกหลายประเทศใกล้เคียงที่หันมานำเข้าหอมหัวใหญ่จากประเทศไทยอีกด้วย โดยแหล่งผลิตที่สำคัญของหอมหัวใหญ่มี 2 จังหวัดใหญ่ๆ คือจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดกาญจนบุรี (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2542)

จังหวัดเชียงใหม่จัดได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการผลิตหอมหัวใหญ่รายใหญ่ที่สุดของภาคเหนือและของประเทศสามารถผลิตได้ประมาณร้อยละ 90 ของผลผลิตทั่วประเทศ เพราะเป็นจังหวัดที่มีสภาพดินฟ้าอากาศเหมาะสม มีความเย็นมากพอตามความต้องการของหอมหัวใหญ่ ทำการปลูกในอำเภอฝาง อำเภอแม่วาง อำเภอสันป่าตอง อำเภอไชยปราการและอำเภอพร้าว โดย

เฉพาะหอมหัวใหญ่จากอำเภอแม่วางจะถูกส่งออกไปจำหน่ายยังประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศหลักในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมีนาคม

จะเห็นได้ว่า อำเภอแม่วางจึงเป็นอำเภอที่มีความสำคัญในการผลิตหอมหัวใหญ่และยังเป็นอำเภอที่มีการปลูกหอมหัวใหญ่เป็นอันดับ 1 ของจังหวัด โดยปีการเพาะปลูก 2543/44 อำเภอแม่วางมีพื้นที่เพาะปลูกหอมหัวใหญ่ 7,804 ไร่ ให้ผลผลิตรวม 27,314 ตัน เทียบกับปีการเพาะปลูก 2542/43 มีพื้นที่เพาะปลูกหอมหัวใหญ่ 7,315 ไร่ ให้ผลผลิตรวม 20,700 ตัน ซึ่งมีพื้นที่เพิ่มขึ้นเป็น 489 ไร่ และผลิตเพิ่มขึ้นเป็น 6,614 ตัน (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่, 2544) ทำให้อำเภอแม่วางสามารถผลิตหอมหัวใหญ่ออกสู่ตลาดได้ในปริมาณมากและยังเป็นแหล่งที่ผลิตหอมหัวใหญ่มากที่สุดในประเทศ

อย่างไรก็ตามหอมหัวใหญ่ก็ยังเป็นสินค้าที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดตลาดภายใต้ข้อตกลงขององค์การค้าโลก การที่จะสามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้ต้องมีคุณภาพผลผลิตที่ดีตรงกับความต้องการของตลาดต่างประเทศ เมื่อผลผลิตไม่ได้คุณภาพจะส่งผลให้ราคาขายลดลงด้วย

จากข้อมูลข้างต้น จึงควรที่จะทำการศึกษาการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อจะได้ทราบถึงสภาพการผลิตและการตลาดของเกษตรกร ตลอดจนทราบถึงรายได้ ต้นทุนการผลิต ผลตอบแทนจากการผลิต การป้องกันกำจัด โรคและแมลงต่างๆจากการปลูกหอมหัวใหญ่ในหนึ่งฤดูกาลปลูก ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปวางแผนส่งเสริมการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนในการผลิตหอมหัวใหญ่
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่

ตามความคิดเห็นของเกษตรกร

ประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบสภาพการผลิตและการตลาดตลอดจนปัญหาและผลตอบแทนของเกษตรกรในการผลิตหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการวางแผนส่งเสริมการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาจากตำบลบ้านกาด ตำบลทุ่งปี่ ตำบลคอนเป่าเท่านั้น โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นเกษตรกรที่ได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ ในปี 2545/46 มีจำนวน 1,008 ราย ในพื้นที่ 3 ตำบลได้แก่ ตำบลบ้านกาด 548 ราย ตำบลทุ่งปี่ 288 ราย ตำบลคอนเป่า 172 รายทำการสุ่มตัวอย่างประชากรตามสัดส่วนผู้ปลูกในแต่ละตำบลร้อยละ 15 ได้จำนวนประชากรตัวอย่าง 150 ราย

นิยามศัพท์

การผลิตหอมหัวใหญ่ หมายถึง พื้นที่ปลูก ช่วงเดือนที่ปลูก แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ การเตรียมดิน ขนาดของแปลงปลูก ระยะการปลูก วิธีการปลูก การใช้สารเคมีคลุมเมล็ดพันธุ์ การให้น้ำ การใส่ปุ๋ย การใช้สารเคมีกำจัดและป้องกันโรคและการกำจัดวัชพืช การตรวจดูโรคและแมลง การเก็บเกี่ยวและการเก็บรักษา ต้นทุนการผลิตหอมหัวใหญ่ตลอดจนผลตอบแทนและราคาของผลผลิตในการปลูกหอมหัวใหญ่

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ ในพื้นที่อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

สภาพการผลิต หมายถึง จำนวนพื้นที่ปลูก ปริมาณการผลิต ผลผลิตต่อไร่ต่อต้นทุนการผลิตและมูลค่าผลผลิตของเกษตรกร

วิธีการผลิต หมายถึง การที่เกษตรกรทำการปลูกหอมหัวใหญ่เป็นอาชีพและได้ผลผลิตออกมาเพื่อจำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยมีขั้นตอน การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว และการบรรจุหีบห่อ

ต้นทุนการผลิต หมายถึง ต้นทุนที่เกิดขึ้นทั้งหมดจากการปลูกหอมหัวใหญ่ซึ่งได้แก่ต้นทุน
ผันแปรและต้นทุนคงที่

ราคาของผลผลิต หมายถึง ราคาที่เกษตรกรได้รับจากการขายหอมหัวใหญ่

ผลผลิตต่อไร่ หมายถึง ผลผลิตทั้งหมดที่เกษตรกรได้รับจากการปลูกหอมหัวใหญ่คิดเฉลี่ย
ต่อจำนวนพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด

การตลาด หมายถึง การปฏิบัติการด้านการจำหน่ายหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรในปัจจุบัน
ได้แก่ ลักษณะการซื้อขาย เหตุผลในการขาย ราคาที่เกษตรกรได้รับ การขนส่ง และผลตอบแทน-
สุทธิ

ผลตอบแทนสุทธิ หมายถึง รายได้ทั้งหมดหักลบค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิดจากการผลิตหอม-
หัวใหญ่ต่อไร่

แหล่งข่าวสาร หมายถึง ที่มาของความรู้ทางด้านวิชาการ ข่าวสารการเกษตรทางการผลิต
และการตลาดหอมหัวใหญ่ของเกษตรกร

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved